

Från sidlinjen

Stewe Claeson

'Giva om vägen besked...'

Från sidlinjen, ja, man ser andra saker från sidlinjen än om man befinner sig mitt ute på plan. Skillnaden är dock den att man på plan kan ändra spelet, från sidlinjen kan man bara konstatera att någon ändrar spelet. Fast ute på plan kan man inte alltid uppfatta de större linjerna, man kan inte fatta genomtänkta och strategiska beslut. Man är mitt uppe i agerandet, utförandet. Bara från sidlinjen kan man se att det hade funnits en annan väg, en annan möjlighet, ett annat beslut att fatta. Självklarheter? Jo, det är det naturligtvis.

Men värt att fundera över dessa dagar när man ser den blinda ledningen för Wiks folkhögskola fatta de stolligaste beslut och göra fullständigt omöjliga spelförändringar. Som att införa "stämpelklocka", även om den nu inte kallas just det. Som att hindra lärare från att umgås med elever. Som att efter lektionstid stänga alla lokaler också för dem som bor på skolan. Som att besluta sig för att lägga ned samtliga konstnärliga/skapande linjer. När jag ser allt detta känns det tungt att bara befinna sig vid sidan av. Men hur lockande det än är att i all stillhet ge sina gamla veteranvänner tips om bra litteratur under pandemitiden, så kan jag inte låta bli att springa där vid sidan av planen och åtminstone hojta. Jag räknar med att de flesta folkhögskoleveteranerna skrivit under stödproppet för kollegerna på Wik - ?!

Men också på en mycket större spelplan sker idiotiska förändringar. Ett osedvanligt korkat förslag har lagts fram nyligen: att slopa de interkommunala ersättningarna för svensk folkhögskola. Om man som jag arbetat på skolor som haft nationell rekrytering, därför att den verksamhet man hade bara fanns på en eller ett par platser i riket, ja då spelade just de interkommunala ersättningarna en avgörande roll. Det nya förslaget slår sönder kurser som i alla år haft rekrytering också utanför den egna kråkvinkeln.

Och om det är något vi vet från

tusentals vittnen ur folkhögskolehistorien så är det att mötena med folk "*långt hemifrån*" är ett av skolformens mest bestående värden. (Så sent som 1971 hörde jag en ung jänta från Stora Skedvi i Dalarna säga att hon aldrig träffat en "skåning" förut, och var lyckligt förvånad över att "jag förstår nästan allt han säger".) När de interkommunala ersättningarna är försvunna kommer inte en dalaspelman att träffa på en skånsk träskospelman utan kommer väl i förlängningen att uppfatta sådant sydsåskt spel på samma sätt som när han (eller hon, som vi säger) lyssnar på en aboriginisk didgeridoo från det inre av Australien. Vi håller på att återskapa det verkligt isolerade och främlingsfientliga. I Västerdalarna talar man om att man träffat en "fro ara sia", dvs från andra sidan – älven! Som om det vore någon från en polynesisk ögrupp och man i nästa ögonblick måste fråga om vederbörande äter med kniv och gaffel eller betalar med snäckor.

Vad är det som händer bland dessa unga politiker och beslutsfattare?! Jag kan komma att tänka på den gamles trötta svar i gamla testamentet att han ville dö, *mätt på år och dagar*.

Jag är säker, ja alldeles tvärsäker på att alla som läser detta nu kan ge mig exempel på vad mötet med *det främmande* betytt på skolorna. Elever som haft kurskamrater från andra delar av riket, men också andra delar av världen, unga män och kvinnor, som vid tjugo- eller trettioårsjubiléer berättar att man träffade sin maka/make när "vi i andra årskursen byggde vindkraftverk på gräsmattan utanför matsalen".

Men jag lägger här gärna till ett par personliga erfarenheter, viktiga för min egen förståelse av världen, och för min egen personliga "utveckling". En amerikansk Scandinavian Seminar-tjej, uppvuxen i Los Angeles, upplevde för första gången en sträng snö vinter i Västerdalarna, och när våren kom (så sakteliga, som man säger i en dansk bok), var det som om något hände med

henne. Det fanns alltså värme i Sverige också. Hon berättade på avslutningen om sitt starkaste svenska ögonblick: hon hade utanför elevhemmet lagt en filt på den späda gräsmattan, det var sen maj, kanske femton grader varmt, men hon bara måste lägga sig och sola, och så hade hon, fem meter från genomfartsvägen, somnat. Vaknat i full panik. På en gräsmatta i Los Angeles somnar man inte ostraffat. Våldtäktskräcken härjade i henne. "Men", sa hon, "så kom jag ihåg att jag var i Malung. Och somnade om."

Jag var en av dem som omkring 1980 hade en av de tanzaniska Folk Development College rektorerna hos mig en månad. Från Kibaha utanför Dar es Salaam. Jag gick igenom beslutsordningen från riksdag till den lokala styrelsen. Jag använde min expeditors blädderblock. Ritade med stora rutor och olikfärgade pilar, bläddrade och ritade sedan systemet i landstinget, några stora rutor och pilar, bläddrade och kom till den lokala ordningen, när den artige Henry tog tag i min arm. Han sa att han inte orkade se på längre. Jag trodde han menade att det var tråkigt, men nej, det var en helt annan sak. Han bläddrade tillbaka till första bladet. "Här", sa han, "här finns mer plats, du har inte använt hela bladet, du behöver inte fem blädderblocksblad, du behöver bara ett, du måste utnyttja *hela* bladet."

Och nu springer jag på min sidlinje och pekar och ropar. Jag vet ju hur det skall vara. Jag har lärt mig. Av alla dem som inte från början är som jag. Av alla dem som har helt andra erfarenheter. Av alla som kom från andra kråkvinklar. Det viktiga ordet är *andra*.